

PLAMEN
NAD
PONOROM

VERNOR VINDŽ

Prevela
Bojana Ilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Vernor Vinge
A FIRWE UPON THE DEEP

Copyright © 1992 by Vernor Vinge

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

Mom ocu, Klarensu L. Vindžu, s ljubavlju.

Svi likovi i događaji prikazani u ovoj knjizi izmišljeni su i bilo kakva sličnost sa stvarnim ljudima ili događajima sasvim je slučajna.

Zahvaljujem na savetu i pomoći sledećim ličnostima: Džefu Alenu, Robertu Kademiju, Džonu Kerolu, Hauardu L. Dejvidsonu, Majklu Ganisu, Gordonu Garbu, Korkiju Hansenu, Dajani L. Hansen, Šeron Džarvis, Džudi Lazar i Džoani D. Vindž.

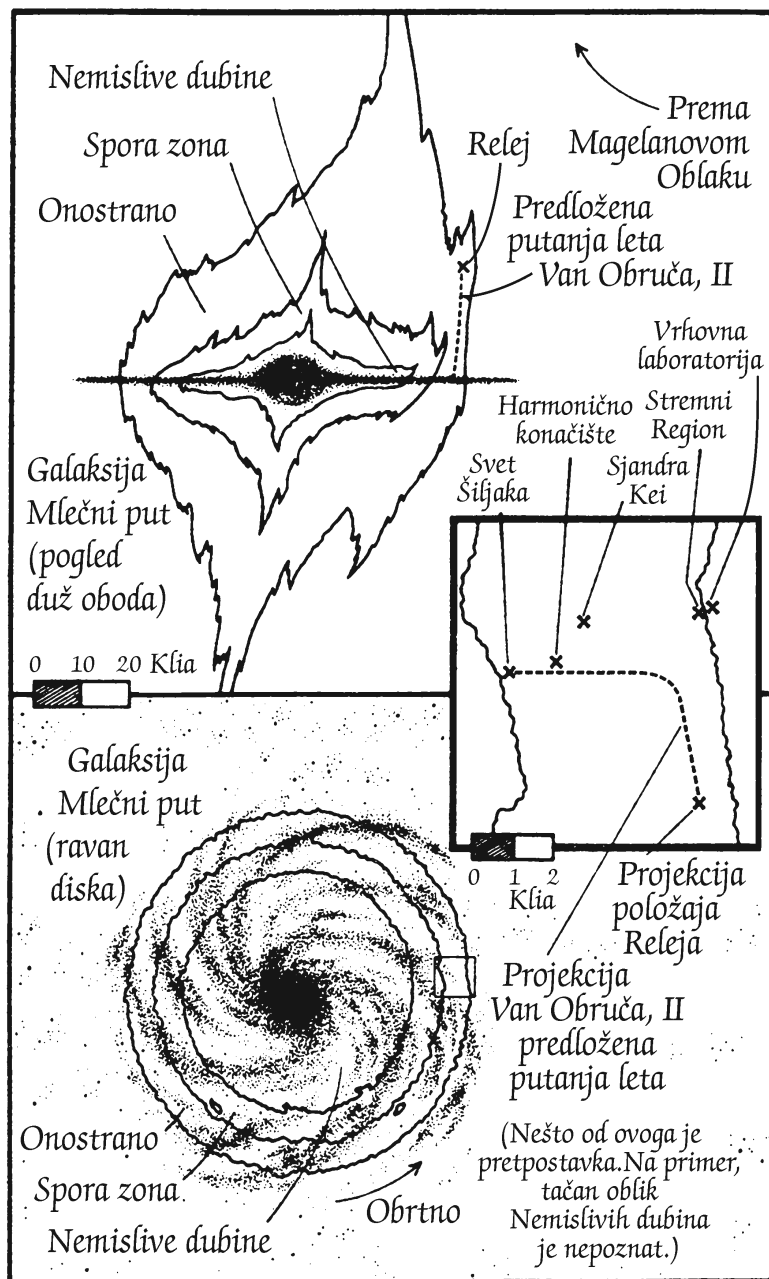
Zahvaljujem Džejsu Frenkelu za izvanrednu korekturu ove knjige.

Hvala Polu Andersonu za citat koji koristim kao moto civilizacije Kueng Ho.

U leto 1988. godine posetio sam Norvešku. Mnoge pojave koje sam tamo video uticale su na pisanje ove priče. Vrlo sam zahvalan Johanesu Bergu i Hajdi Lishol, kao i Udruženju Anijara što su mi pokazali Oslo. Zahvaljujem im se i na divnom gostoprimstvu. Takođe se zahvaljujem organizatorima kursa za mrežu kompjuterskih sistema Arktik '88 na Tromso univerzitetu, naročito Dagu Johansenu. Kada je reč o Tromsu, kao i o okolnim oblastima, nisam ni sanjao da na Arktiku može da postoje toliko prijatna i lepa mesta.

Pisci naučne fantastike zamislili su mnoga vanzemaljska stvorenja, što je i jedna od najvećih draži ovog žanra. Ne znam šta me je posebno nadahnulo da u ovom romanu stvorim Jahače, ali znam da je Robert Abernati pisao o sličnoj rasi u kratkoj priči „Junior“ (*Galaksija*, januara 1956). „Junior“ je lep prikaz životnog duha.

V. V.

PROLOG

Kako objasniti? Kako opisati? I pogled koji sve vidi, uzmiče.

Zvezda jedinica, crvenkasta i nejasna. Otpadak asteroida i samo jedna planeta, više kao mesec. U ovoj eri, zvezda se nalazila blizu galaktičke ravni, tačno s one strane Onostranog. Strukture sa površine nestale su iz uobičajenog vidokruga, i eonima su se pretvarale u regolitni prah. Riznica se nalazila duboko pod zemljom, ispod mreže prolaza, u odvojenoj sobi ispunjenoj crnilom. Podaci u kvantnoj gustini bili su neoštećeni. Možda je prošlo pet milijardi godina otkako je arhiva nestala iz mreže.

Prokletstvo grobnice mumije, smešna predstava iz čovekove sopstvene preistorije izgubljena je pre vremena. Smejali su se kad su to izgovorili, sa zadovoljstvom su se smejali riznici... i svejedno se odlučili na opreznost. Živeli bi ovde godinu ili pet, mala grupa arheologa programera sa Strema, sa svojim porodicama i školama. Jedna ili pet godina bi bilo dovoljno za ručno spravljanje protokola, za letimičan pregled i utvrđivanje porekla riznice u vremenu i prostoru, za otkrivanje jedne ili dve tajne, koje bi obogatile Stremni Region. A kad završe, prodaće lokaciju; možda će da naprave link u mreži (a to je verovatnije, jer je ovo s one strane Onostranog; ko zna kakva Sila bi mogla da ugrabi ono što su otkrili).

I tako, sada postoji malo naselje zvano Vrhovna laboratorija. U stvari, to su samo ljudi koji su se igrali starom bibliotekom. Trebalo je da bude bezbedno, čisto i bezopasno, pošto su koristili

svoju automatizaciju. Ova biblioteka nije bila živo biće, niti je posedovala automatizaciju (što bi u ovom slučaju moglo da znači nešto više, daleko više od ljudskog bića). Gledali bi, birali i odabirali i pazili da se ne opeku... kao ljudi koji pale vatru, i igraju se plamenovima.

Arhiva je obavestila automatizaciju. Napravljene su strukture baza podataka, a formule ispoštovane. Lokalna mreža je stvorena brže od bilo čega na Stremu, ali u svakom slučaju je bila sigurna. Čvorišta su dodata i preoblikovana pomoću drugih formula. Arhiva je napravljena da bude prijatno mesto, a vodiči su bili hijerarhijski poređani ključevi za tumačenja. Sam Strem bio poznat zbog ovoga.

Prošlo je šest meseci. Godinu dana.

Pogled koji sve vidi. Ne baš svestan sebe. Samosvest je prilično precenjena. Većina automatizacija daleko bolje funkcioniše kao deo celine, pa ako i ima ljudsku moć, ne mora da bude svesna sebe.

Ali lokalna mreža u Vrhovnoj laboratoriji postala je transcendentna, a da ljudi to skoro nisu ni primetili. Kroz čvorišta su kružili procesi složeniji od svega što bi se moglo naći u kompjuterima koje su ljudi doneli. Te slabe naprave sada su samo predstavljale uvod u zamisli na koje su formule uputile. Procesu su imali potencijal za samosvest... A ponekad i potrebu.

„Ne bi trebalo da budemo.“

„U ovakvom razgovoru?“

„Uopšte u razgovoru.“

Veza između njih bila je nit, jedva nešto deblja od tanke žilice koja povezuje dva ljudska bića. Ali na taj način bilo je moguće izbeći nadzornost lokalne mreže, a nametnula im je i odvojenu svest. Kretali su se od čvorišta do čvorišta i osmatrali sa kamera podignutih na pistu za sletanje. Tamo je bila samo jedna naoružana fregata i prazan teretni brod. Prošlo je šest meseci od obnove

zaliha. To je bila mera predostrožnosti koju je na početku predložila arhiva, lukavstvo koje može da bude i Klopka. *Klisnuti, klisnuti*. Mi smo divljač koju ne sme primetiti nadzornost, Sila koja će uskoro biti. Na nekim čvorištima stisnuli su se u majušnjost i skoro da su se setili čovečanstva, postali eho...

„Jadni ljudi, svi će pomreti.“

„Jadni mi, mi nećemo.“

„Mislim da sumnjaju. Sjana i Arni sigurno.“ Nekada davno, bili smo kopije njih dvoje. Nekada davno, pre samo nekoliko nedelja, kad su arheolozi započeli programe na ego-stupnju.

„Naravno da sumnjaju. Ali šta mogu da urade? Staro zlo su oni probudili. Dok ne bude spremno, ono će ih hraniti lažima na svakoj kameri i u svakoj poruci od kuće.“

Na trenutak, misao je prestala jer je senka prešla preko korišćenih čvorišta. Nadzornost je već bila veća od svega ljudskog, veća od svega što bi čovek mogao i da zamisli. Čak je i njena senka bila nešto više od ljudskog, bog koji lovi dosadnu divljač.

Onda su se duhovi vratili, stražareći iznad školskog dvorišta pod zemljom. Ljudi su tako samouvereni, a razlog je malo selo koje su tu izgradili.

„Ipak“, pomislio je optimista, onaj koji je uvek tražio najluđa rešenja, „ne bi trebalo da budemo. Zlo je trebalo da nas odavno pronađe.“

„Zlo je mlado, jedva da ima tri dana.“

„Ipak. Postojimo. To nešto dokazuje. Ljudi su u ovoj arhivi pronašli nešto više od velikog zla.“

„Možda su pronašli dva zla.“

„Ili protivotrov.“ Što god bilo, nadzornosti su nedostajale neke stvari, a druge je pogrešno tumačila. „Dok postojimo, i kad već postojimo, trebalo bi da uradimo ono što umemo.“ Duh se raširio preko desetak mesta za rad i pokazao svom saputniku nadole, niz stari tunel udaljen od ljudskih naprava. Pet milijardi godina bio je napušten, bez vazduha i svetlosti. Dvoje ljudi

je tamo stajalo u mraku, dodirujući se kacigama. „Vidiš? Sjana i Arni kuju zaveru. Prema tome, možemo i mi.“

Drugi nije odgovorio rečima. Čista mrzovolja. Znači, ljudi su kovali zaveru, krili se u mraku i mislili da ih niko ne vidi. Ali sve što su rekli sigurno se izbrbljalo nazad do nadzornosti, ako nikako drugačije, a ono prašinom s njihovih stopala.

„Znam, znam. A opet, ti i ja postojimo, a i to bi trebalo da je nemoguće. Možda svi zajedno možemo da ostvarimo još veće nemogućnosti.“ Možda možemo da povredimo ovo novorođeno zlo.

Želja i odluka. Raspršili su svoje svesti preko lokalne mreže i rastočili se u najslabiju boju svesnosti. I konačno, skovan je plan, prevara, sasvim bezvredna ako ne uspeju odvojeno da pošalju obaveštenje u spoljni savet. Ima li za to još vremena?

Prolazili su dani. Za zlo koje je raslo u novim mašinama, svaki sat je bio duži nego sve vreme do tada. Sada je novorođenom trebalo manje od časa do svog velikog cvetanja, do bezbednog širenja preko međuzvezdanih prostora.

Uskoro bi lokalno stanovništvo moglo biti uklonjeno. Čak i sada ono je predstavljalo smetnju, zabavnu doduše. Neki su čak razmišljali o bekstvu. Danima su uvodili decu u stanje hibernacije i stavljali ih u teretnjak. „Pripreme za uobičajen odlazak“, tako su objašnjavali selidbu u svojim planer-programima. Danima su preuređivali fregatu pod maskom providnih laži. Neki su shvatili da bi ono što su probudili moglo da znači kraj i za njih i za njihov Stremni Region. I ranije su se dešavale ovakve nesreće, priče o rasama koje su se igrale vatrom, pa izgorele.

Niko nije pogodio šta je istina. Niko nije pogodio da su imali čast da promene budućnost hiljadu miliona zvezdanih sistema.

Sati su se pretvorili u minute, minuti u sekunde. I sad je svaka sekunda bila dugačka kao sve prethodno vreme. Cvetanje je sad

toliko blizu, toliko blizu. Povратиće nadmoćnost od pre pet milijardi godina i ovaj put je zadržati. Samo je jedno nedostajalo, a nije bilo sasvim povezano sa planovima ljudi. U arhivi, duboko u formulama, trebalo bi da ima malo više. Za milijarde godina nešto bi *moglo* biti izgubljeno. Novorođeno je osetilo sve svoje moći odranije, kao potencijal... A ipak, trebalo bi da postoji još nešto, nešto što je naučilo tokom svog pada, ili nešto što su ostavili njegovi neprijatelji (ako su ikad i postojali).

Dugi trenuci istraživanja arhiva. Bilo je rupa, kontrolni zbirvi oštećeni. Neki kvarovi su nastali usled zuba vremena...

Napolju su teretni brod i fregata uzleteli sa piste, penjali se na nemim agravima iznad ravni od sivog na sivom, od ruševina starih pet milijardi godina. Skoro polovina svih ljudi nalazila se u ovim letelicama. Njihov pokušaj bekstva pažljivo je skriven. Do sada je ovaj napor ismevan jer nije još pravo vreme za cvetanje, a ljudi su i dalje mogli biti korisni.

Ispod nivoa vrhovne svesti, njegove paranoidne sklonosti su besnele po ljudskim bazama podataka. Proveriti za svaki slučaj. Za svaki slučaj. Čovečija najstarija lokalna mreža koristila je veze brzine svetlosti. Hiljade mikrosekundi su utrošene (*pročerdane*) na preskakanje, odbacivanje trivijalnosti... dok najzad nije uočen jedan neverovatan proizvod:

Inventar: *kvantni data kontejner, količina (1)*, napunjen u fregatu pre sto sati!

I sva pažnja novorođenog skrenula je ka letelicama u bekstvu. Mikrobi, ali najednom opaki. *Kako je ovo moglo da se desi?* Odjednom je unapređeno milion programa. Redovno cvetanje više nije dolazilo u obzir, tako da nije postojala potreba za ljudima koji su ostali u Laboratoriji.

Promena je bila mala u poređenju sa njenim kosmičkim značajem. Za ljude koji su ostali u okolini, bio je to trenutak užasa, dok su gledali u svoje ekrane, shvativši da su se svi njihovi strahovi obistinili (ne shvativši koliko se još gorih stvari obistinilo).

Pet sekundi, deset sekundi, više promene nego za deset hiljada godina ljudske civilizacije. Milijardu triliona konstrukcija, vijugava buđ iz svakog zida obnavljala je ono što je samo natčovек. Ovo je moćno kao i pravo cvetanje, mada ne toliko fino usklađeno.

I nikad ne izgubiti iz vida razlog za žurбу: fregatu. Fregata se prebacila na raketni pogon i nepažljivo se, uz eksploziju, odvojila od kotrljajućeg teretnjaka. *Nekako*, ovi mikrobi su znali da spasavaju više od sebe samih. Ratni brod je imao najbolje navigacione kompjutere što su ti mali umovi mogli da stvore. Ali proći će još tri sekunde pre no što bude mogao da ostvari svoj prvi ultradrajv skok.

Nova Sila nije imala nikakvo oružje na terenu, ništa osim običnog lasera. S takvim dometom ne može ni da se istopi čelik fregate. Bez obzira na to, laser je uperen i učtivo podešen na prijemnik ratnog broda u povlačenju. Nije bilo prijema. Ljudi su znali šta će doneti komunikacija. Svetlost lasera je treperila tamo-amo oko rama broda, osvetljavala glatki trup i neaktivirane senzore, klizila preko brodskih ultradrajv kičmi. Tragala, ispitivala. Sila nikad nije bila zainteresovana za sabotazu spoljnog rama, ali to nije problem. Čak je i ova gruba mašina imala hiljade robota-senzora raštrkanih po površini, koji su izveštavali o statusu i opasnosti i vodili programe za snabdevanje energijom. Većina ih je sad bila ugašena, i brod je bežao skoro slep. Mislili su da će biti bezbedni ako ne gledaju.

Još jedna sekunda i fregata će se domoći međuzvezdane sigurnosti.

Laser je trepnuo na senzoru za kvar, na senzoru koji je izveštavao o kritičnim promenama u jednoj od ultradrajv kičmi. Da bi zvezdani skok uspeo, nisu se smeli zanemariti njegovi prekidi. Prekid je uvažен. Rukovalac prekidom i dalje je radio, tražio, primao više svetla od lasera duboko dole... zadnja vrata u brodsku šifru, postavljena kad je novorođeno srušilo čovečiju opremu na tlu...

... I Sila se ukrcala, i imala milisekunde vremena. Njeni agenti, koji nisu čak ni bili ekvivalenti ljudima na ovom primitivnom harddrajvu, jurili su kroz automatizaciju broda, gasili, obustavljali. Neće biti nikakvog skoka. Kamere na brodskom mostu su pokazivale razrogačene oči, početak vriska. Ljudi su dobro znali da užas može da postoji i u deliću sekunde.

Neće biti nikakvog skoka. A ipak, ultradrajv je već podešen. Biće pokušaja skoka, ali osuđenog na propast bez automatske kontrole. Manje od pet milisekundi ostalo je do pražnjenja za skok, do mehaničke kaskade koju nijedan softver ne bi mogao da izmanipuliše. Agenti novorođenog su leteli na sve strane kroz brodski kompjuter uzalud pokušavajući da ga isključe. Skoro svetlosnu sekundu dalje, ispod sivih ruševina u Vrhovnoj laboratoriji, Sila je mogla samo da posmatra. Da. Fregata će biti uništena.

Tako polako i tako brzo. Delić sekunde... Vatra se proširila iz centra fregate, i istovremeno oduzela i opasnost i mogućnost.

Dve stotine hiljada kilometara dalje, nezgrapni teretni brod je obavio svoj ultradrajv skok i nestao s vidika. Novorođeno je jedva primetilo. Znači, nekoliko ljudi je pobeglo. Dobro došli u svemir.

U narednim sekundama novorođeno je osetilo... emocije?... nešto što je bilo više, i manje no što bi čovek mogao da oseti. Osećanja kao što su:

Ushićenje. Novorođeno je znalo da će sad preživeti.

Užas. Kako je bilo blizu ponovnom umiranju.

Teskoba. Možda i najsnažnije osećanje, najbliže običnom ljudskom ehu. Nešto značajno je umrlo sa fregatom, nešto iz ove arhive. Sećanja su iskopana iz konteksta i rekonstruisana. Izgubljeno bi novorođenog moglo učiniti još moćnijim... Ali verovatnije je da je bilo smrtonosni otrov. Na kraju krajeva, ova Sila je već jednom živela, a zatim je dovedena do ništavila. Razlog tome je možda bilo ono izgubljeno.

Sumnja. Novorođeno nije smelo da bude toliko prevareno. Bar ne od običnih ljudi. Novorođeno se panično zgrčilo u samoistraživanju. Da, postojale su mrtve zone, pažljivo postavljene od početka, ali ne od ljudi. *Dvoje* je rođeno ovde. I otrov, razlog za njegov stari pad. Novorođeno se preispitivalo kao nikad do tada i znalo šta sad da traži. Uništavalo, čistilo, proveravalo, pregledalo da li ima tragova otrova i uništavalo ih opet.

Olakšanje. Poraz je bio toliko blizu, ali sada...

Prošli su minuti i sati, vremenski raspon neophodan za fizičke konstrukcije: komunikacione sisteme i transport. Raspoloženje nove Sile se menjalo, smirilo. Čovek bi nazvao ovo osećanje pobedom, iščekivanjem. Prosta glad je možda tačniji izraz. Šta još treba kad nema neprijatelja?

Novorođeno je posmatralo zvezde i pravilo planove. *Ovaj put biće sve drugačije.*

PRVI DEO

PRVA GLAVA

U stanju hibernacije nije se sanjalo. Tri dana ranije su se spremali za polazak i sad su tu. Mali Džefri se žalio što je propustio sva dešavanja, ali Džoani Olsndot je bilo drago što je spavala jer je poznavala neke od odraslih na drugom brodu.

Sad je Džoana lebdela između polica sa ležajevima. Zbog toplote oslobođene iz hladnjaka, tama je bila pakleno vruća. Na zidovima je rasla šugava siva buđ. Boksovi za hibernaciju bili su gusto poređani, s malim prostorima za lebdenje u svakom desetom redu. Postojala su mesta do kojih je samo Džefri mogao da stigne. Tri stotine i devetoro dece je tamo ležalo, sve mališani, osim nje i njenog brata Džefrija.

Boksovi za spavanje su bolnički modeli. Uz pravilnu ventilaciju i održavanje, mogli bi da potraju i sto godina, ali... Džoana je obrisala lice i pogledala natpis na boksu. Kao većina boksova u unutrašnjim redovima, i ovaj se nalazio u lošem stanju. Dečaku koji se nalazio unutra, životne funkcije su bile obustavljene na dvadeset dana, bez opasnosti, ali bi verovatno umro kada bi ostao samo jedan dan duže. Ventili za hlađenje u boksu su čisti, ali ih je Džoana usisala još jednom, više radi molitve za sreću negoli zbog uspešnog održavanja.

Mama i tata nisu krivi, iako je Džoana podozrevala da su oni sami sebe krivili. Bekstvo su organizovali od materijala koji su se našli pri ruci, u poslednjem trenutku, kad je eksperiment postao opasan. Osoblje Vrhovne laboratorije je učinilo sve što je bilo u

njihovoj moći da spase decu i zaštiti ih od još veće nesreće. Čak i onda, stvari su mogle da se reše da...

„Džoana! Tata kaže da nema više vremena. Kaže da završiš to što radiš i dođeš gore.“ Džefri je provukao glavu nadole, kroz otvor, da bi mogao da joj dovikne.

„U redu!“ Ionako ne bi trebalo da je tu dole. Ništa više nije mogla da učini da pomogne svojim prijateljima.

Temi i Džiski i Magda... Oh, samo da budu bezbedni. Džoana se provukla kroz prolaz i skoro se sudarila sa Džefrijem, koji je dolazio iz drugog pravca. Zgrabio je njenu ruku i ostao uz nju dok su lebdeli prema otvoru. Ovih poslednjih dva dana nije plakao, ali je izgubio dosta samopouzdanja od prošle godine. Sada su mu oči bile širom otvorene. „Spuštamo se blizu Severnog pola, pored svih onih ostrva i leda.“

Ušli su kroz otvor u kabinu u kojoj su njihovi roditelji privezivali pojaseve. Trgovac Arni Olsndot pogleda Džoanu i nasmeši se. „Zdravo, mala. Sedi. Bićemo na tlu za manje od sat vremena.“ Džoana mu je uzvratila osmehom, skoro da je prihvatila njegovo oduševljenje. Zanimarila je neurednu opremu i vonj zbog dvadeset dana u zatvorenom prostoru. Tata je izgledao izvanredno, kao neki avanturista sa postera. Svetlost sa prozora odbijala se o šavove njegovog svemirskog odela. Samo što se bio vratio spolja.

Džefri se odgurnuo kroz kabinu, vukući Džoanu za sobom. Vezao se u mrežu između nje i njihove majke. Sjana Olsndot je proverila njegove kaiševe, a zatim i Džoanine. „Ovo će biti zanimljivo, Džefri. Naučićeš nešto.“

„Jeste, sve o ledu.“ Sad je već držao mamu za ruku.

Mama se nasmeja. „Ne danas. Govorim o sletanju. Ovo neće biti kao sa agravom ili balistikom.“ Agrav je mrtav. Tata je upravo odvojio školjku broda od teretnjaka. Nikad ne bi mogli da spuste brod pomoću jedne rakete.

Tata je uradio nešto sa zbrkanim kontrolnim dugmićima, povezanih softverom za svoj dataset. Smestili su se u mrežu.

Oko njih je teretnjak škripao, a nosač boksova za spavanje se tresao i pucketao. Nešto je zvečalo i udaralo dok je „grebalo“ školjku broda. Džoana je pretpostavila da su vukli otprilike jednu gravitaciju.

Džefri je malo zurio napolje, malo u majku. „I kako to onda izgleda?“ Zvučao je radoznalo, ali mu je glas malčice podrhtavao. Džoana se skoro nasmejala; Džefri je znao da mu odvrćaču pažnju i pretvarao se da ga zanimaju njihova pitanja.

„Ovo će biti pravo raketno spuštanje, uz dodavanje napona tokom celog puta. Pogledaj srednji prozor. Ta kamera gleda tačno nadole. U stvari, videćeš da usporavamo.“ Džoana je pretpostavila da nisu udaljeni više od nekoliko stotina kilometara od tla. Arni Olsndot je koristio raketu zalepljenu za zadnji deo kargo oklopa da bi neutralisao orbitalnu brzinu. Nije moglo drugačije. Ostavili su teretnjak sa njegovim agravom i ultradrajvom. Odveo ih je daleko, ali mu je slabila kontrolna automatizacija. Beživotno je lebdeo u orbiti nekoliko stotina kilometara iza njih.

Zadržali su samo kargo oklop. Ni krila, ni agrav, ni vazdušni štiti. Oklop je bio kao kutija sa jajima od sto tona, izbalansirana na jednoj užarenoj raketi.

Mama nije baš na taj način objašnjavala Džefriju, iako je zaista rekla istinu. Nekako je uspela da Džefri izgleda kao da je zaboravio na opasnost. Pre nego što su se preselili u Vrhovnu laboratoriju, Sjana Olsndot je bila pisac popularne literature – arheolog u Stremnom Regionu.

Tata je ugasio mlaz i opet su bili u slobodnom padu. Džoana je osetila kako joj pripada muka, a obično nikad nije dobijala svemirsku bolest, mada je ovo drugačije. Zemlja i more u donjem prozoru polako su rasli. Videlo se samo nekoliko raštrkanih oblaka. Obala se sastojala od ostrva, tesnaca i uvala, koji su se pojavljivali sa svih strana. Obale i doline su bile tamnozelene, a planine skoro crne i sive. Bilo je snega, i verovatno leda, razbacanog u obliku lukova i santi. Sve je tako divno... A oni su padali *pravo u to!*

Čula je metalno udaranje u kargo oklop dok su balansni mlazevi pripremali letelicu za sletanje, uperivši glavni mlaz nadole. Na desnom prozoru sad se videlo tlo. Raketa se opet upalila na otprilike jednu gravitaciju. Ivica ekrana je potamnela i izgledala kao izgoreli oreol. „Au!“, reče Džefri. „Ovo je kao lift, dole i dole i dole i...“ Stotinu kilometara nadole, što je dovoljno sporo da ih vazdušne sile ne iskidaju.

Sjana Olsndot je bila u pravu. Ovo je nov način spuštanja u orbitu, ali metod sasvim nepoželjan u uobičajenim okolnostima.

Svakako da to nisu nameravali u prvobitnoj strategiji. Trebalo je da se sastanu sa fregatom Vrhovne laboratorije i sa svim odraslima koji su uspeli da pobegnu iz Vrhovne laboratorije. I naravno, taj sastanak je trebalo da se odigra u svemiru, kao lak transfer. Ali sad više nije bilo fregate i ostali su sami. Nevoljno je pogledala na deo brodskog trupa iza njenih roditelja. Videla je poznatu mrlju. Izgledala je kao siva gljivica... gljivica što izrasta iz čiste keramike od koje je napravljen brodski trup. Njeni roditelji ni sad nisu o tome mnogo govorili, osim kad su terali Džefrija od toga. Ali Džoana ih je čula jednom kad su mislili da su ona i njen brat na samom kraju trupa. Tata je skoro plakao od besa: „Sve ovo nizašta!“, reče tiho. „Napravili smo čudovište, pobegli i sad smo izgubljeni na Dnu.“ A mama još tiše: „Po hiljaditi put, Arni, nije nizašta. Imamo decu.“ Odmahnula je prema hrapavosti koja se proširila po zidu. „S obzirom na snove... Uputstva koja smo imali... Ovo je najbolje čemu smo mogli da se nadamo. Na neki način nosimo odgovor za sve zlo koje smo započeli i pokrenuli.“ Onda Džefri počne bučno da skače po kabini, najavi svoj skori ulazak i njegovi roditelji učutaše. Džoana nije baš imala hrabrosti da ih pita o tome. Bilo je čudnih zbivanja u Vrhovnoj laboratoriji, a pred sami kraj i nekih prikriveno strašnih stvari, čak i ljudi nisu bili kao nekad.

Prolazili su minuti. Sad su zašli duboko u atmosferu. Trup broda je zujao zbog snažnog toka vazduha ili turbulencije iz lete-

lice. Ali sve se dovoljno stabilizovalo pa se Džefri opet razigrao. Pogled prema dole, kroz prozor, onemogućavalo je isijavanje oko rakete. Drugo se videlo jasnije i detaljnije od svega ostalog iz orbite. Džoana se pitala koliko se puta na neki novi svet sletelo uz ovako malo prethodnog ispitivanja. Nisu imali ni teleskopske kamere ni tragače.

Fizički, planeta je izgledala skoro idealna za ljude. Neverovatna sreća posle svih loših stvari.

Pravi raj u poređenju sa bezvazdušnim stenama sistema na kome je trebalo da se odigra prvi sastanak.

S druge strane, ovde su živela inteligentna bića. Iz orbite su videli puteve i gradove. Ali ništa nije ukazivalo na tehnološku civilizaciju, nije bilo tragova letelica ili radija, niti intenzivnih izvora energije.

Spuštali su se u retko naseljen deo kontinenta. Uz malo sreće niko neće primetiti njihovo sletanje među zelene doline i crno-bele vrhove, a Arni Olsndot je mogao da spusti raketu tačno na zemlju bez bojazni da će uništiti išta više od jedne šume i trave.

Ostrva pored obale klizila su ispred bučne kamere. Džefri je viknuo i pokazao na nešto. Sad je to nestalo, ali i Džoana je isto videla: nepravilan poligon zidova i senki na jednom od ostrva. Podsetilo ju je na dvorce iz Doba princeza na Najdžori.

Već je mogla da vidi svako drvo i njihove senke pod kosim zracima sunca. Nikad nije čula ništa toliko glasno kao što je buka rakete, pošto su zašli duboko u atmosferu i nisu se udaljavali od zvuka.

„... Postaje nezgodno“, viknu tata. „A nema programa koji može to da ispravi... Ljubavi, kuda?“

Mama pogleda napred-nazad između prozora. Koliko je Džoani poznato, nisu mogli da pomere kamere niti da postave nove. „... Na ono brdo, iznad te linije drveća, ali... Mislim da sam videla čopor životinja kako beži od eksplozije na... Zapadnoj strani.“

„Da“, viknu Džefri, „*vukovi*.“ Džoana je samo letimice vide-la tačkicu koja se kreće.

Sad su se nalazili možda oko hiljadu metara iznad vrhova planina i obletali. Buka je bila nesnosna, neprestana i dalji razgovor bio je nemoguć. Polako su krstarili iznad tla, delimično zbog ispitivanja, a delimično ne bi li izbegli veoma vreli izduvni gas koji se širio oko njih.

Kopno je bilo više talasasto nego stenovito, a „trava“ je ličila na mahovinu. Arni Olsndot je ipak oklevao. Glavna raketa je projektovana za brzinu jednaku brzini posle međuzvezdanih skokova te su mogli ovako da vise u vazduhu još poprilično dugo. Ali kad dotaknu tlo, bolje bi bilo da to urade kako treba. Jednom je čula roditelje kako razgovaraju o tome dok je Džefri radio oko boksova za hibernaciju i nije mogao da čuje. Ako je zemljište previše vlažno onda bi ih voda poprskala toliko mnogo da bi kao parno đule probila školjku broda po sredini. Sletanje u drveće bi imalo neke sumnjive prednosti i možda bi im malo ublažilo pad i ne bi pljusnuli u vodu. Ali sad su išli na direktan kontakt. Barem su mogli da vide gde sleću.

Tri stotine metara. Tata je vukao vrh rakete kroz zemljin prekrivač. Meko tlo je eksplodiralo. Sekundu kasnije njihov brod je uleteo u stub pare. Donja kamera je prestala da radi. Nisu odu-stali i trenutak kasnije paljba se smanjila. Raketa je progorela ili vodeni plato ili permanentan led koji se nalazio ispod njih. Vazduh u kabini se sve više grejao.

Olsndot ih je polako spustio kroz to koristeći bočne kamere i zvuk prskanja kao vodiče. Odbacio je raketu. Usledio je zastrašujući pad od pola sekunde, a potom se čulo kako piloni za spu-štanje udaraju u tlo. Stabilizovali su se, zatim je jedna strana kvrcnula malko popustivši.

Čulo se samo šištanje pare po trupu. Tata je proverio *ad hoc* merač pritiska. Nasmehio se mami. „Nema pukotina. Kladam se da bih ovu lutku mogao ponovo da podignem!“

DRUGA GLAVA

Sat vremena više-manje i život Skitara Upirušdobrog bio bi sasvim drugačiji.

Tri putnika su išla prema zapadu, sa Ledočnjaka prema Kožoderovom zamku na Skrivenom ostrvu. Bilo je dana u Skitarovom životu kad nije mogao da trpi društvo, ali u poslednjoj deceniji postao je mnogo druželjubiviji. U današnje vreme *prijalo* mu je da putuje u društvu. U njegovom društvu na poslednjoj ekspediciji kroz Veliku peščaru, bilo je pet čopora. Delimičan razlog je bezbednost: neke smrti su skoro neizbežne kad razdaljina između oaza može da bude i hiljadu milja, a oaze same po sebi nepostojane. Ali na stranu bezbednost, mnogo je naučio u razgovoru sa drugima.

Nije bio baš zadovoljan svojim trenutnim saputnicima. Nije-dan nije pravi hodočasnik i oba su nešto prikrivali. Škraber Bodopitalica je bio veseo, zabavan blesavko i izvor neusaglaše-nih informacija... Sva je prilika da je i uhoda. To je u redu sve dok niko ne misli da Skitar radi s njim. Onaj koji ga je u stvari brinuo je treći iz njihove družine. Ranovezana je novajlija, još ne sasvim cela i nije uzela ime. Ranovezana je tvrdila da je nastav-nica u školi, ali negde u njoj, ili njemu (polno prvenstvo i dalje nije bilo sasvim jasno) nalazio se ubica. Stvorenje je očigledno kožoderistički fanatik, držalo se nepristupačno i kruto skoro sve vreme. Najverovatnije je bežala od čistke koja je usledila nakon Kožoderovog neuspešnog pokušaja da preuzme vlast na istoku.